

τῶν Ὀμήρου μεγάλων δείπνων» (Ἀθην. VIII 347 E). Ὡς ὁ συγγραφεὺς ἐν προκειμένῳ ἐπισημαίνει, οἱ πρωταγωνισταὶ ἰδίᾳ τῆς Ἰλιάδος ἀποτελοῦν ἀληθῆ τραγικὰ πρόσωπα, ἰσάζια ἐκείνων τῶν ἀττικῶν τραγωδιῶν.

Ὁ συγγραφεὺς συμπεραίνει (σελ. 32) ὅτι τὸ νόημα τῆς τραγωδίας ἐντοπίζεται «εἰς τὸν ἐναγώνιον προβληματισμὸν τοῦ τραγικοῦ προσώπου ἐνώπιον ἀμυχάνων περιστάσεων καὶ εἰς τὰς παρομαρτούσας συνεπείας, τὰς ὁποίας κυρίως ἐπάγεται ἡ μονομέρεια τῆς ἐλευθέρας ἐκλογῆς του». Ἐν τέλει δέ, ἀφοῦ μνημονευσθῶν μερικὰ συμβατικά γνωρίσματα τῆς ἀρχαίας τραγωδίας καὶ ἐπισημανθοῦν οἱ ἰσχυροὶ δεσμοὶ τῶν δραματικῶν ἔργων μετὰ τοῦ σχετικοῦ χρονικοῦ καὶ τοπικοῦ πλαισίου ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐγεννήθησαν καὶ ἐδιδάχθησαν, ἐπισύρεται ἡ προσοχὴ ὅλων ἐκείνων τῶν αὐτοκαλουμένων «ἐκσυγχρονιστῶν» τοῦ Ἀττικοῦ θεάτρου ἐπὶ ὠρισμένων καιριῶν σημείων, τὰ ὁποῖα ἐὰν ἀλλιωθοῦν ἢ παραβιασθοῦν, θὰ ἐπιφέρουν νόθευσιν τῶν ἔργων καὶ διάσπασιν τῆς ὀργανικῆς των ἐνότητος.

Ἡ διαπίστωσις αὕτη τοῦ κ. Κοκολάκη εἶναι σήμερον ἰδιαιτέρως ἀξιοσημείωτος. Διότι ἡ μανία νὰ «μεταπλάθουν» τὸν ἀρχαῖον λόγον (ὑπὸ τὸ κράτος ἰδία τῆς ἐντυπώσεως ὅτι «ἡ τραγωδία ἀπέθανε», πρ. G. Steiner, καὶ ὅτι δῆθεν ἡ σημερινὴ ψυχὴ δὲν δύναται νὰ εὕρῃ οὔτε κἀν «τὸν ἀντίλαλόν της» ἐντὸς αὐτῆς) καὶ νὰ «ἐκσυγχρονίσουν» σκηρικῶς τὰς ἀττικὰς τραγωδίας, ἔχει κυριεῦσαι καὶ ἐξέχοντας ἀκόμη καλλιτέχνας τοῦ καιροῦ μας (Πβ. τὰς ἀποπείρας τῶν E. Pound καὶ W. Yeats, ὁ πρῶτος νὰ ἐξαμερικανίσῃ καὶ ὁ δεῦτερος νὰ ἐξιρλανδίσῃ τὸν Σοφοκλέα, καθὼς καὶ τὴν μεταφραστικὴν προσπάθειαν τοῦ P. Claudel, ὅστις ἀπέδωσε τὸν Αἰσχύλον κατὰ τὸ ἰδικόν του πομπῶδες καὶ μεγαλόστομον ὕφος). Ἐξ ἄλλου αἱ δῆθεν «ἐκσυγχρονισμένοι» παραστάσεις ἀρχαίων τραγωδιῶν ὑπὸ διαφόρων «πρωτοποριακῶν» συγκροτημάτων δὲν ἐπέτυχον τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ παραμορφώσουν τὸν ἀρχαῖον λόγον καὶ νὰ ἐκρίζωσουν τοὺς ἥρωας τῶν ἔργων ἀπὸ τὰ ἱστορικά των πλαίσια.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὁ καλύτερος τρόπος διὰ νὰ ὑποβοηθήσωμεν τὸν θεατὴν νὰ συλλάβῃ τὸ ἀπαράβλητον κάλλος ἡ θ ο υ ς τῶν ἐλληνικῶν τραγωδιῶν δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ ὁποῖος καταβιβάζει τὰ ἔργα μέχρι τῶν καθημερινῶν μας ἰδεολογικῶν καὶ ψυχολογικῶν μικροτήτων, ἀλλὰ ἐκεῖνος ὅστις χειρᾶ γω γεῖ τὸν θεατὴν ν' ἀνέλθῃ ὁ ἴδιος μέχρι τοῦ ἐκπάγλου ὕψους αὐτῶν τούτων τῶν καλλιτεχνικῶν δημιουργημάτων.

ΓΕΡ. ΜΑΡΚΑΝΤΩΝΑΤΟΣ

* * *

ΤΡΙΑΝΤ. ΔΕΛΗ, Τέχνη Γραμματικὴ — Ὑλὴ καὶ Μεθοδικὴ διδασκαλία τῆς Ἀρχ. Ἑλληνικῆς Γραμματικῆς, Ἀθῆναι 1972.

Ἐὰν κανεὶς ρίψῃ ἐν βλέμμα ἐπὶ τῶν εἰς ἄλλας σελίδας τοῦ παρόντος τεύχους γινομένων ἀναλύσεων προσφάτως ἐκδοθέντων βιβλίων καὶ εἰς τὴν ἐν γένει ἐκδοτικὴν κίνησιν τῶν τελευταίων ὀλίγων ἐτῶν, θὰ καταλήξῃ εἰς τὴν διαπίστωσιν ὅτι διανύομεν μίαν περίοδον ἀναζωογονήσεως τῶν γραμματικῶν, καὶ γλωσσικῶν γενικώτερον, σπουδῶν καὶ τῆς ἐρευνῆς τῶν ἀντιστοίχων θεμάτων. Θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι εὐρισκόμεθα ἐμπρὸς εἰς ἐν φαινόμενον ἐπιστροφῆς εἰς τὰς ρίζας. Ἀφοῦ δηλαδὴ πολὺ ἐταλαιπωρήθημεν ἐπὶ μακρὸν μὲ διακηρύξεις ὅτι δὲν χρειάζεται νὰ

βασανίζόμεθα — και να βασανίζωμεν την νεολαίαν — με λέξεις ή γλώσσαν, αλλά να έρχώμεθα κατ' εϋθεΐαν εις την ούσίαν, τὰ νοήματα, τὰ μηνύματα και άλλα ήχηρά παρόμοια και άφοϋ άντελήφθημεν ότι με αύτην την άερολόγον έμβάθυνσιν άντλοϋμεν εις πίθον Δαναΐδων και κτιζομεν πύργους χωρίς θεμελίωσιν, ήρχισεν ή ανάδρομος πορεία και στρέφεται ήδη σαφές τó διαφέρον τών επισημόνων και του κοινου προς την σπουδην τής γλώσσης και την μελέτην τών φαινομένων αυτης. Εις τó πλαίσιον αυτης τής επιδιώξεως, με την προσθήκην τής φιλοδοξίας όπως εισηγηθῆ μιαν ανανέωσιν εις τās μεθόδους διδασκαλίας τής Γραμματικής, πρέπει να τοποθετηθῆ τó προσφάτως ιδόν τó φώς βιβλίον του κ. Τριανταφ. Δελῆ, 'Επιθεωρητου 'Εκπαιδεύσεως, υπό τον ανώτερω τίτλον. Τοϋτο, εκτεινόμενον εις 380 σελίδας, δου μεγάλου σχήματος, επί άριστου χάρτου και με υποδειγματικώς επιμελῆ εκτύπωσιν, φαίνεται να αντιμετωπιζῆ τó θέμα τής διδασκαλίας τής γραμματικής εις τās πρώτας τάξεις του Γυμνασίου με δλην την απαιτουμένην σοβαρότητα.

Πράγματι, τó έργον τοϋτο του κ. Δ. δέν είναι έν άκόμη έγχειρίδιον Γραμματικής τής 'Αρχαίας που ήλθε να προστεθῆ εις τὰ πολλά και εκ παλαιου ύπαρχοντα. Είναι έν ταϋτώ Γραμματική τής 'Αρχαίας, Διδακτική του μαθήματος τής γραμματικής (μετά τών στοιχειωδών φαινομένων του συντακτικου) και Γλωσσολογική διερεϋνήσις τής γραμματικής ύλης. Φιλοδοξεΐ να προσφέρῆ όχι μόνον τó τί εις τον χῶρον τής γραμματικής αλλά και τó πῶς και τó δια:ί. Δέν είναι, κατὰ ταϋτα, έν άθροισμα δογματικῶς διατυπουμένων κανόνων, οΐτινες επικυροϋνται με τυπικά παραδείγματα και συμπληροϋνται με επιμελῶς συνταχθέντα κατάλογον εξαιρέσεων. Κάθε φαινόμενον δέν προσφέρεται ως κάτι έτοιμον και άποτετελεσμένον, αλλά εξετάζεται και διαμορφοϋται ένώπιον του μαθητου δια κοινῆς έργασίας τής τάξεως, έντάσσεται όργανικῶς εις έν ευρύτερον σύνολον, έρμηνεύεται, όσον τοϋτο είναι δυνατόν, και έγχαράσσεται συνειδητῶς εις την ψυχῆν του μαθηάνοντος.

Τó βιβλίον συγκροτεΐται εκ 40 διδακτικῶν ενότητων, όσαι περίπου είναι αναγκαΐαι δια την ολοκληρωσιν τής ύλης του Α' γυμνασιακου έτους, διότι την ύλην τής Β' Τάξεως θα καλύψῆ ό υπό εκδοσιν Β' τόμος. 'Εκάστη ενότης διατάσσεται εις δύο επίπεδα. Τó πρώτον μέρος περιέχει τó βασικῶς αναγκαϊον υλικόν και άπευθύνεται προς όλους τους μαθητάς. Τó δεύτερον προσφέρεται εις τον διδάσκοντα και εις εκείνους εκ τών μαθητῶν οΐτινες έχουν έφεσιν δια κάτι περισσότερο. 'Η διδασκαλία τής γραμματικής ύλης προχωρεΐ καθῶς περίπου και εις τó έγκεκριμένον 'Αναγνωστικόν, από τών ευκολωτέρων προς τὰ δυσκολώτερα. Αί ενότητες έχουν την ακόλουθον, γενικῶς, διάρθρωσιν.

Καθορίζεται πρώτον τó προς διδασκαλίαν γραμματικόν φαινόμενον, ή μέθοδος ήτις ένδεικνυται να χρησιμοποιοηθῆ (έπαγωγική, παραγωγική, συκριτική, μεικτή) και ή άκολουθητέα πορεία διδασκαλίας, κατὰ κανόνα ή τριμερής. Δίδονται έν συνεχεία φράσεις εκ τής αρχαίας περιλαμβάνουσαι εις δλην την ποικιλίαν του τó διδακτέον αντικείμενον και ακολουθεΐ ή έπεξεργασία του υλικου, ήτοι μία αυτενεργός πορεία του μαθηάνοντος από τὰ οικεία και γνωστά προς τὰ άγνωστα και εκείθεν εις την εξαγωγήν συμπερασμάτων. 'Επακολουθοϋν άσκήσεις έμπεδώσεως και τó πρώτον μέρος κλείει με σύντομον κείμενον, απόσπασμα ή διασκευῆν έξ αρχαίου συγγραφέως, νοηματικῶς αυτοδύναμον και πλήρες, περιλαμβάνον δέ τύπους του έξετασθέντος γραμματικου φαινομένου. Εις τó δεύτερον μέρος τής ενότητος, όπερ χαρακτηρίζεται ως 'Επαύξησις γνώσεων, εξετάζονται θέματα εκ του φθογγολογικου ή έτυμολογικου, έν συναρτήσει πάντοτε προς τó διδασκόμενον, και γίνεται αναγωγή εις την αρχικήν μορφήν τών τύπων ή φαινο-

μένων και τὴν ἐξέλιξιν αὐτῆς ἀπὸ τὴν ἰνδογερμανικὴν, προσφυγὴ εἰς τὴν ἱστορικὴν γραμματικὴν και τὴν συγκριτικὴν γλωσσολογίαν.

Ἀπὸ τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ τοῦ βιβλίου, τὰ ὁποῖα και παρατηρεῖ κανεὶς εἰς πᾶσαν ἐνόητα, εἶναι τὸ πλῆθος πινάκων και διαγραμμάτων, τὰ ὁποῖα καιστοῦν ἄκρως ἐποπτικὴν τὴν προσφορὰν τοῦ ὕλικου. Ἐκ τῶν πινάκων τούτων και διαγραμμάτων — πολλὰ τῶν ὁποίων (βλ. σελ. 81, 154, 189 κ. ἄ.), ἐμφανίζουν πολλὴν πρωτοτυπίαν — μερικὰ ἀναφέρονται εἰς συγκρίσεις μεταξὺ ἑλληνικῆς και ἄλλων ἰνδοευρωπαϊκῶν γλωσσῶν, μεταξὺ ἑλληνικῆς και λατινικῆς, ἑλληνικῆς και νεωτέρων γλωσσῶν, μεταξὺ ἀρχαίας και νέας ἑλληνικῆς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπιτρέπει εἰς τὸν μανθάνοντα νὰ ἐκφεύγῃ ἀπὸ τὴν μονομέρειαν και νὰ ἔχῃ εὐρυτέραν ἐπισκόπησιν τῶν γλωσσικῶν φαινομένων. Ἰδιάζον ἐπίσης χαρακτηριστικὸν ἀποτελεῖ ἡ ἐν δαψιλείᾳ μὲν ἀλλ' ὀπωσδήποτε διακριτικὴ και εὐστοχος παράθεσις εἰκόνων. Καὶ εἰς μὲν τὴν ἀρχὴν ἐκάστης ἐνόητος εἰς θέσιν ὑπερίτλου τοποθετοῦνται ἀπλᾶ κοσμήματα εἰλημμένα ἐκ διαφόρων πηγῶν, ῥόδακες, ἀνθήμια, γεωμετρικὰ σχήματα και εἴ τι ἄλλο (τὰ πλεῖστα ἀπὸ τὴν πλουσίαν πολιτιστικὴν μας παράδοσιν), εἰς δὲ τὸ τέλος ἐκάστης ἐνόητος — ἡ τῶν περισσοτέρων ἐξ αὐτῶν — παρατίθεται εἰκὼν τοῦ ἀρχαίου βίου ἀπὸ γνωστὰ ἔργα ἀρχιτεκτονικῆς, γλυπτικῆς ἢ ἀγγειογραφίας ἢ νεώτεροι ἀπεικονίσεις, ἀναφερόμεναι ὁμως εἰς θέματα τῆς ἀρχαιότητος. Τὰ θέματα τῶν εἰκόνων τούτων τελοῦν ἐν συνδέσει μὲ τὸ περιεχόμενον τοῦ παρατιθεμένου ἀποσπάσματος ἀρχαίου κειμένου.

Ἀπὸ τὰ σαφῆ ἐπίσης χαρακτηριστικὰ τοῦ βιβλίου, ἐγγραφόμενον εἰς τὸ ἐνεργητικὸν αὐτοῦ, εἶναι ἡ ἐν ἐκτάσει ἐφαρμογὴ μεθόδων τῶν ζωντανῶν γλωσσῶν διὰ τὴν ἐμπέδωσιν τῆς διδασκομένης ἐκάστοτε ὕλης. Εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀπαριθμηθοῦν ὄλαι, ἀλλὰ θὰ σημειωθοῦν μερικαί: συμπλήρωσις κενῶν εἰς φράσεις διὰ τοποθετήσεως τῆς καταλλήλου λέξεως ἢ καταλήξεως ἢ γράμματος ἢ τοῦ καταλλήλου τύπου ὀνόματος ἢ ῥήματος ἢ ἀντωνυμίας, ἢ συμπλήρωσις ἐλλείποντος ὄρου προτάσεων, ἀποκατάστασις διαταραχθείσης σειρᾶς λέξεων, μεταφορὰ φράσεων ἐκ τοῦ νέου εἰς τὸ ἀρχαῖον και ἀντιστρόφως, τροπὴ φράσεων ἐκ τοῦ ἐνικοῦ εἰς πληθυντικὸν και ἀντιστρόφως, διαμόρφωσις προτάσεως συναρτήσει μεταβαλλομένου ὄρου αὐτῆς, σχηματισμὸς προτάσεων ἐκ διδομένων ὄρων κ.ο.κ.

Ἐναντι τῆς κατὰ τὸν προδιαγραφέντα τρόπον προσφορᾶς τοῦ γραμματικοῦ ὕλικου εἶναι δυνατὸν νὰ διατυπωθοῦν δύο ἀντιρρήσεις. Εἶναι ἐπιτρεπτὸν ἢ πρακτικῶς ἐφαρμόσιμον νὰ διδαχθῆ εἰς μίαν διδασκτικὴν ὥραν (ἢ ἐν δίδωρον) ὕλη περιλαμβανομένη εἰς 9—10 σελίδας τοῦ βιβλίου (τόση περίπου εἶναι ἡ ἔκτασις ἐκάστης ἐνόητος) και θὰ εὐρεθοῦν μαθηταὶ (ἢ και καθηγηταὶ) πρόθυμοι νὰ διαθέσουν τὸν ἀπαιτούμενον πρὸς τοῦτο χρόνον; μήπως εἶναι εἰς λίαν πολυτελεῆς τρόπος παροχῆς ὕλικου, προσιτοῦ μὲ ἀπλουστέραν διαδικασίαν;

Και δεῦτερον: Εἶναι ἀπαραίτητον, προκειμένου περὶ μαθητῶν ἐχόντων ὡς μητρικὴν τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν νὰ ἐπινοοῦνται και χρησιμοποιοῦνται εἰς τοιαύτην ἔκτασιν πίνακες, εἰκόνες, διαγράμματα, σχήματα, ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ ὄλως ξένης γλώσσης, ἐνῶ μὲ μίαν ἐπισήμανσιν τῶν διαφορῶν μεταξὺ τῆς σήμερον κατανοητῆς γλωσσικῆς μορφῆς και τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ προκύψῃ τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα εἰς συντομώτερον χρονικὸν διάστημα και μὲ ὀλιγώτερον κόπον;

Ἡ ἀπάντησις εἰς τὰς ἀνωτέρω ἀπόψεις, αἵτινες δὲν στεροῦνται εὐλογοφανείας, δύναται νὰ εἶναι ἡ ἀκόλουθος: Δὲν πρέπει νὰ φοβίξῃ ἡ εὐρεῖα βάσις ἀπὸ τὴν ὁποῖαν θὰ ἀντλήσωμεν τὸ ὕλικὸν διὰ τὴν προσφορὰν τοῦ νέου, ἀν θέλωμεν νὰ ἀσχοῦμεν τὸ ἔργον τοῦ διδάσκοντος μὲ τὴν ἀπαιτουμένην σοβαρότητα. Μέσα ἀπὸ ἕνα πλούσιον κύκλον ἰδεῶν, παραδειγμάτων, ἀσκήσεων, ἐρμηνειῶν τοῦ βιβλίου

θά ἐπιλέξουν οἱ διδάσκοντες ὅ,τι κρίνουν πρόσφορον ἢ προσιτὸν εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς τάξεως καὶ οἱ ἐπιθυμούντες ἐκ τῶν μαθητῶν θὰ καταφεύγουν εἰς αὐτὸ ἀναλόγως πρὸς τὰ διαφέροντά των καὶ τὰς κλίσεις των. Καὶ ἡ υἱοθέτησις μεθόδων προσφορᾶς γνωστῶν ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τῶν συγχρόνων γλωσσῶν καὶ θεμιτῆ εἶναι καὶ λίαν ὠφέλιμος. Δ.ὅτι ἐξασφαλίζει τὴν μεγαλύτεραν δυνατὴν αὐτενέργειαν ἐκ μέρους τοῦ μαθητοῦ. Διότι προκαλεῖ ἀδιάπτωτον τὸ διαφέρειν αὐτοῦ. Διότι καθιστᾷ τὴν διδασκαλίαν περισσότερο παιδοκεντρικὴν. Διότι ἐμφανίζει τὴν γλῶσσαν εἰς τὰ ὅμματα τοῦ μαθητοῦ ὡς ζῶσαν, πλασσομένην ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ὑπὸ τοῦ ἰδίου, ὅχι μουσειακὸν εἶδος.

ἽΟμιλῶν ἀπὸ τῆς ἑδρας τοῦ Δ.Μ.Ε. ὁ ἀείμνηστος Κ. Γεωργούλης εἶχεν εἶπει ὅτι οἱ διδάσκοντες μαθηματικὰ καὶ φυσικὰ ὀλίγα ἔχουν προβλήματα. Διότι καὶ εἰς αὐτενέργειαν κινοῦν τὰ μαθήματα ταῦτα ὡς ἐκ τῆς φύσεώς των καὶ οἱ μαθηταὶ ἔλκονται σήμερον πρὸς αὐτὰ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ των νὰ γίνουν μηχανικοί, ἐφευρέται, ἀστροφυσικοί, ἀστροναῦται καὶ νὰ ἀποκτήσουν δύναμιν, δόξαν καὶ χρῆμα. Οἱ διδάσκοντες τὰ κλασσικὰ μαθήματα ἀντιμετωπίζουν μίαν στάσιν ἀδιαφορίας καὶ ἀμφισβητήσεως, ἀπότοκον τοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς. Ἐχουν λοιπὸν βαρὺ ἔργον πρὸ αὐτῶν. Καὶ πρῶτον μὲν πρέπει νὰ γίνουν τέλειοι κάτοχοι τοῦ ὕλικοῦ τῆς ἐπιστήμης των μὲ ἀκτινοβολίαν ἐντὸς καὶ πέρα τῶν σχολικῶν αἰθουσῶν, δεύτερον — ἐν ἐπαφῇ πάντοτε μὲ τὴν σύγχρονον ἐξέλιξιν τῆς ἐπιστήμης — νὰ ἐπινοήσουν τρόπους καὶ μεθόδους προσφορᾶς τοῦ ὕλικοῦ, ἱκανὰς νὰ συναγεῖρουν τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν. Οἱ σύγχρονοι πόλεμοι ἀπαιτοῦν σύγχρονα ὅπλα. Πρέπει νὰ γίνῃ μία ἐπανάστασις εἰς τὴν διδακτικὴν τῶν ἀνθρωπιστικῶν μαθημάτων. Ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν γραμμὴν ἀνανεώσεως κινεῖται ἡ προσπάθεια τοῦ κ. Δελῆ, ὅπως ἐκφράζεται μὲ τὸ ὑπὸ κρίσιν βιβλίον, καὶ ἀριθμοῦ τινος φιλολόγων πρὸ αὐτοῦ ἢ συγχρόνων. Οἱ λοιποὶ δύνανται νὰ ἀκολουθήσουν ἢ νὰ εὔρουν καὶ ὑποδείξουν τὴν ἰδικὴν των γραμμὴν. Ἐν εἶναι βέβαιον, ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ κάτι ἀποφασιστικόν. Πρέπει νὰ ταραχθοῦν τὰ λιμνάζοντα νερά.

Π. Χ. ΔΟΡΜΠΑΡΑΚΗΣ

* *

ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΤ. ΠΑΠΑΣΤΑΥΡΟΥ, Θεμιστοκλῆς Φρεάρριος, Ἱστορία τοῦ Τιτάνος καὶ τῆς ἐποχῆς του, Ἀθῆναι 1970, σχ. 8Μ, σελ. 164.

Τὸν τελευταῖον καιρὸν εἶδεν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος μία ἀξιόλογος ἐργασία τοῦ κ. Ἰωάννου Παπασταύρου, «Θεμιστοκλῆς Φρεάρριος Ἱστορία τοῦ Τιτάνος καὶ τῆς ἐποχῆς του».

Τοιαύτας ἐργασίας δύναται τις νὰ εὔρῃ εἰς τὴν ξένην ἱστοριογραφίαν· εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν λείπουν παντελῶς μελέται τοῦ εἶδους αὐτοῦ.

Τὸ βιβλίον χωρίζεται εἰς πέντε κεφάλαια καὶ τὴν εἰσαγωγὴν ἀναγράφεται γενικῶς ἡ ἐπικρατοῦσα κατάστασις εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τοὺς Μηδικοὺς πολέμους. Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴν, ἦτοι τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε' π.Χ. αἰ. ἐμφανίζεται εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῶν Ἀθηνῶν ὁ Θεμιστοκλῆς. Εἰς τὴν Ἀνατολὴν δὲ τὸ Περσικὸν κράτος ἐπὶ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου (522—486), ἀναδεικνύεται εἰς σπουδαίαν στρατιωτικὴν καὶ πολιτικὴν δύναμιν. Ἐκτείνεται τὸ κράτος αὐτοῦ ἀπὸ τὸν Ἰνδὸν μέχρι τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ ἀπὸ τὰ Καυκάσια ὄρη μέχρι τὴν Νουβίαν. Μὲ τὴν κατάληψιν τῆς Σάμου (518) γίνονται φανεραὶ αἱ